

Den Danske Model – familiepolitik under pres

Policy briefing

Anders Ejrnæs

Ph.d., lektor

Roskilde Universitet

Workcare projekt

Workcare

- Workcare projektet er et komparativt europæisk forskningsprojekt finansieret af EU's sjette rammeprogram.
- Formål : Hvordan familiepolitik, fleksibilitet på arbejdsmarkedet og kønsrollemønstre indvirker på balancen mellem familie og arbejdsliv
- Metode: Kombination af kvantitative og kvalitative metoder

Workcaresynergy:

- Formidling af resultaterne til praktikere, politikere, NGO og fagforeninger
- Komme med politik-anbefalinger
- Få feedback fra relevante parter og udvikle ny politik på området
- At afrapportere til EU

Pointer

- (a) Hvad er den 'danske model' i dag?
- (b) Hvad truer 'den danske model'?
- (c) Hvordan kan 'den danske model' udvides og udbygges?

1. Hvad er opnået i DK ift børnepasning, og hvilke virkninger har det haft på ligestilling og børns livschancer ? Set i et europæisk perspektiv.
2. Hvad betyder nedskæringer for lighed mellem kønnene, børns livschancer og sammenhængskraften i det danske samfund?

Familiepolitiske modeller

Familiepolitiske modeller

	Familiepolitik	Lande
Universel familiepolitik	Gode offentlige børnepasningsmuligheder, gode orlovsmuligheder med høj kompensation, Store udgifter til familiepolitik	Danmark
Kort orlov – deltidsmodel	Kort og dårligt kompenseret barsels- og forældreorlov, dyre ofte private børnepasningsmuligheder, høj andel af kvinder på deltidsarbejde	Storbritannien
Lang orlov- deltidsmodel	Lang forældreorlov, høj andel mødre i deltidbeskæftigelse, dårlige børnepasningsmuligheder for mindreårige børn	Østrig
Familieomsorgs model	Dårlige orlovs- og børnepasningsmuligheder for mindreårige børn og få muligheder for deltidbeskæftigelse	Portugal og Italien
Lang orlovs-model	Ret til op til tre års orlov med lav kompensation, dårlige børnepasningsmuligheder og mulighed for deltidbeskæftigelse	Ungarn og Polen

Familier med to udearbejdende forældres børnepasningsstrategier

- Offentlig børnepasning: Vuggestuer, Børnehaver. Uddannet personale (Danmark, Sverige)
- Fleksibel arbejdstid: Deltidsarbejde, Hjemmearbejde, arbejde med skiftende arbejdstider (Storbritannien, Holland)

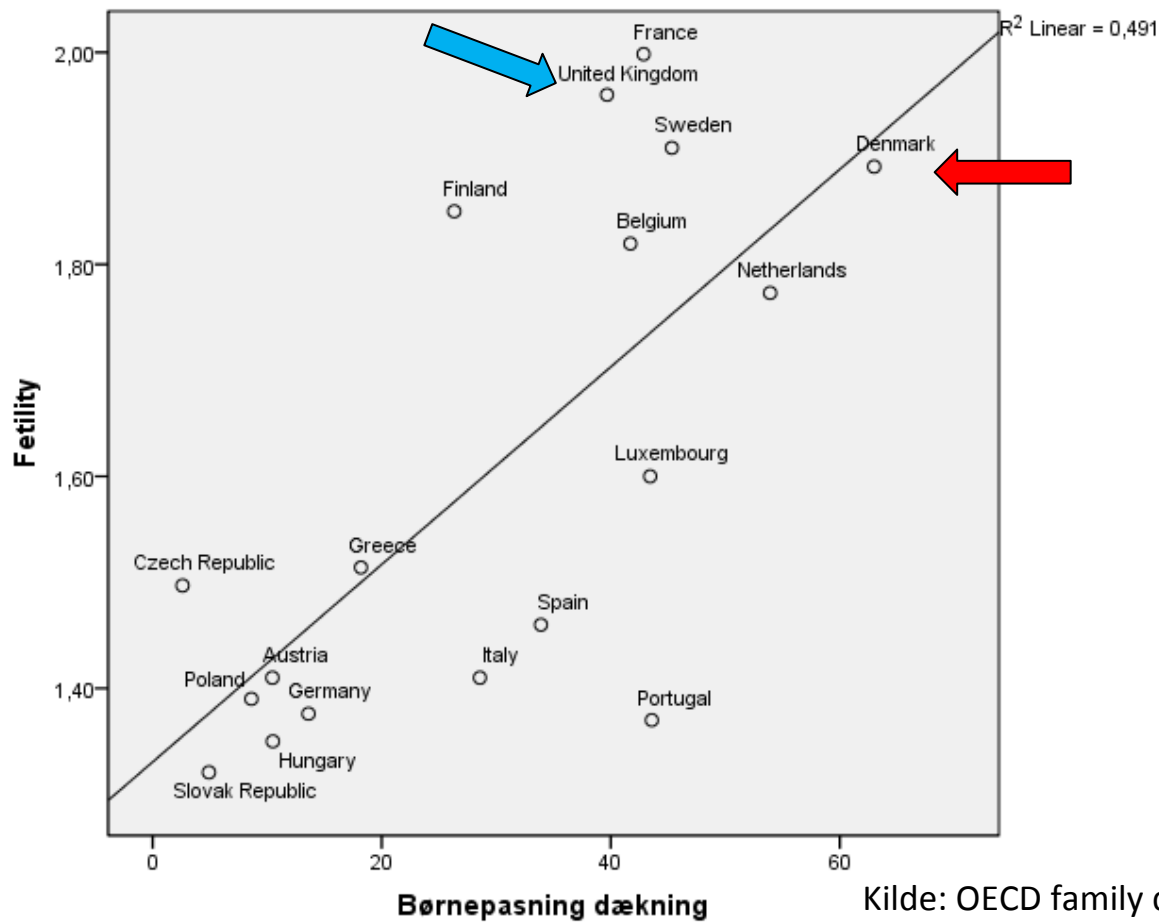
Familier med to udearbejdende forældres børnepasningsstrategier

- Børnepasning gennem familiære netværk: Pasning varetaget af bedsteforældre eller andre familie medlemmer (Sydeuropa, Østeuropa)
- Privat børnepasning: Au pair ordninger, barnepiger, børnepasning på virksomheden (Sydeuropa)

Børn eller ej?

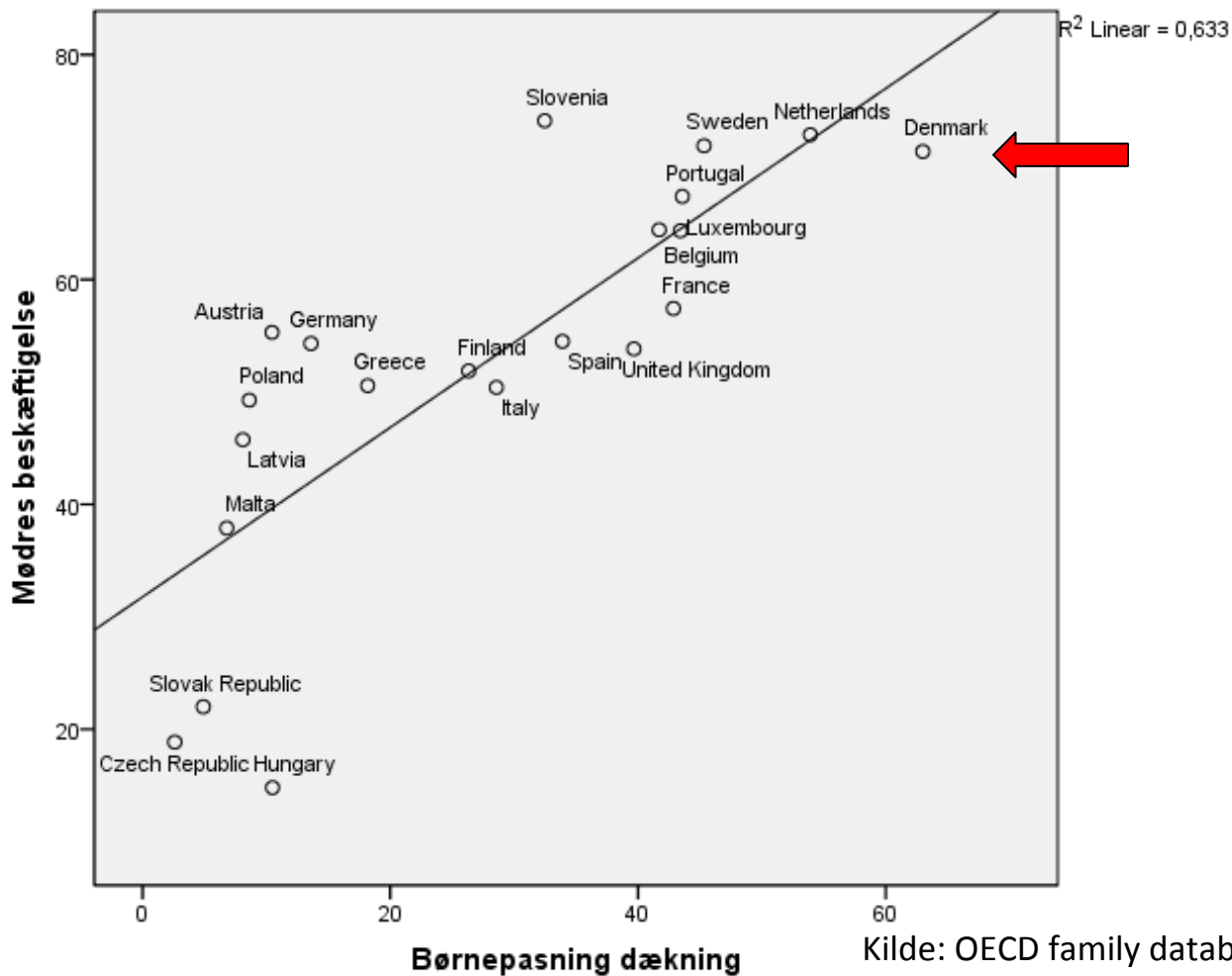
- Gammel forklaring: Når kvinder kom ud på arbejdsmarkedet, så kom der færre børn.
- I samtlige EU lande ønsker kvinderne at komme ud på arbejdsmarkedet, men strukturerne er ikke fulgt med.
- I Danmark er det ikke et valg mellem børn eller karriere.

Sammenhæng mellem børnepasningsmuligheder og fødselsrate

Kilde: OECD family database

Sammenhæng mellem børnepasningsmuligheder (0-3 år) og beskæftigelsesfrekvensen for mødre med mindreårige børn

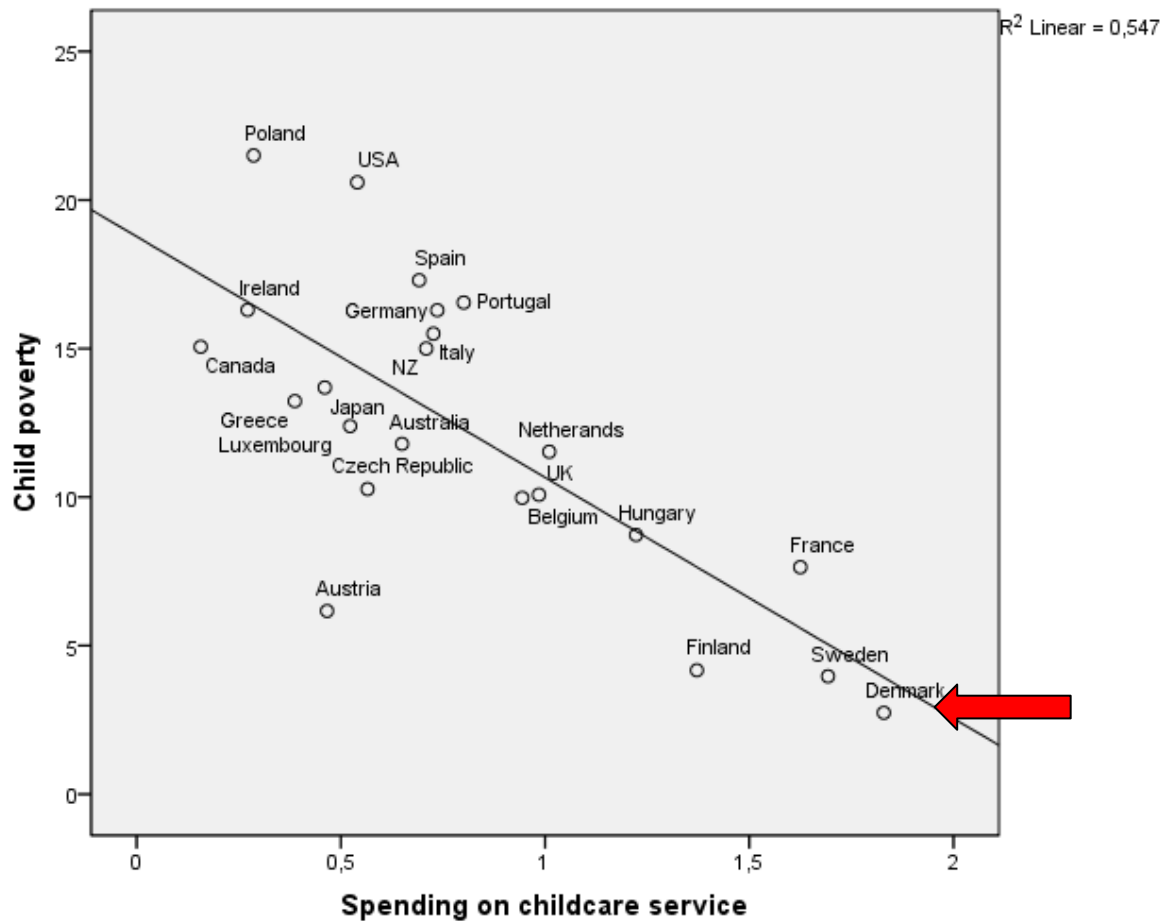
Fordele ved den danske model (den universelle familiepolitiske model)

- Bidrager til bedre balance mellem arbejde og privatliv
- Mindsker kvinders karriereafbræk og øger kvinders autonomi
- Øger arbejdsudbuddet. Mødre tvinges ikke til at gå på deltid
- Sikre en høj fødselsrate samtidig med at kvinder kan komme på arbejdsmarkedet

Børns livschancer og samfundets sammenhængskraft

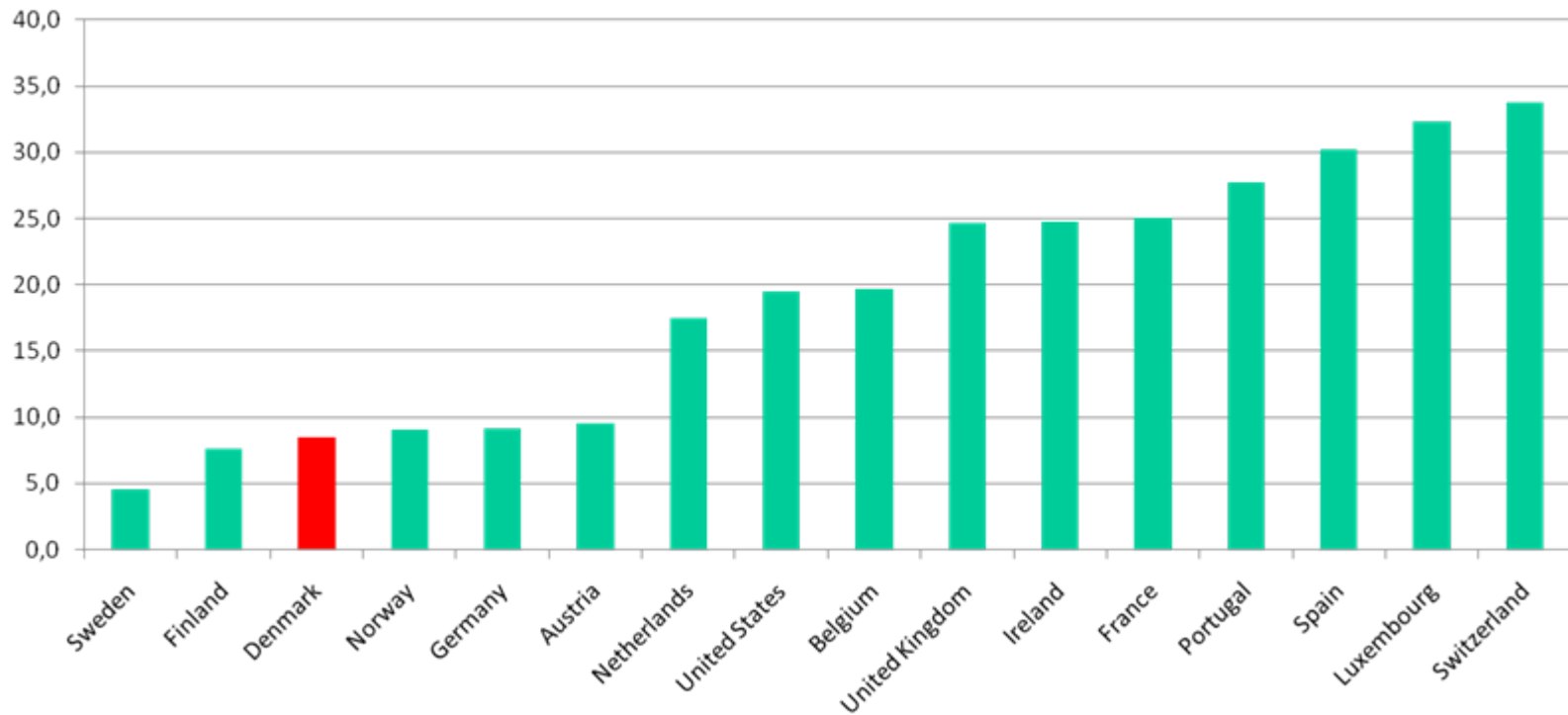
- Udligner børns livschancer
- Bidrager til samfundets sammenhængskraft.
Netværksdannelse på tværs sociale og etniske skel
- Tillid og social kapital (velfærd, institutionen, mødet)
- Højt uddannet personale, forberedelse til skolegang (især væsentlig for indvandrere)

Sammenhæng mellem børnepasning og børnefattigdom

Kilde: OECD family database

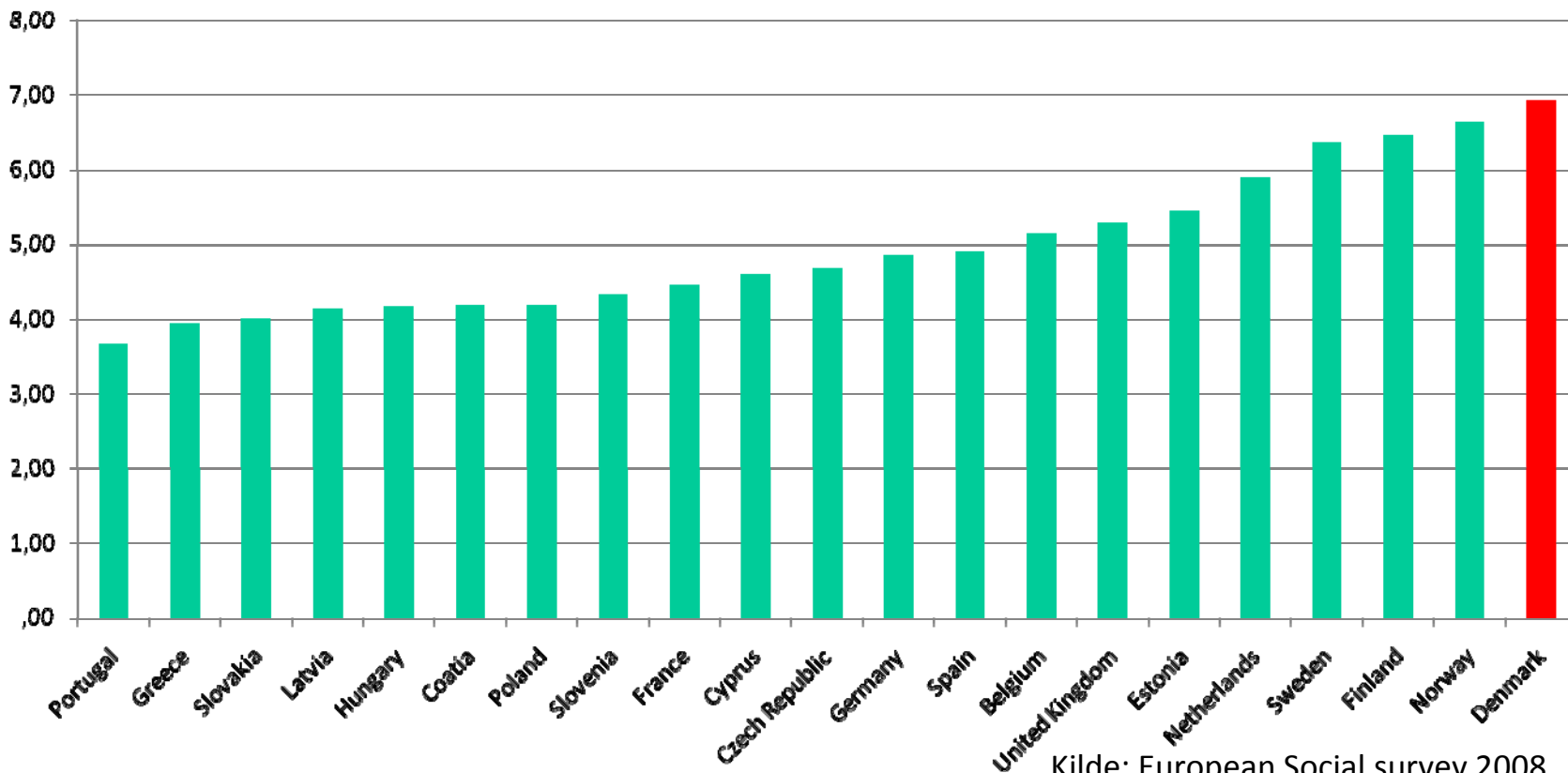
Childcare fees in % of average wage

Kilde: OECD family database

Tillid og social kapital (velfærd, institutionen og mødet)

Tillid til andre mennesker

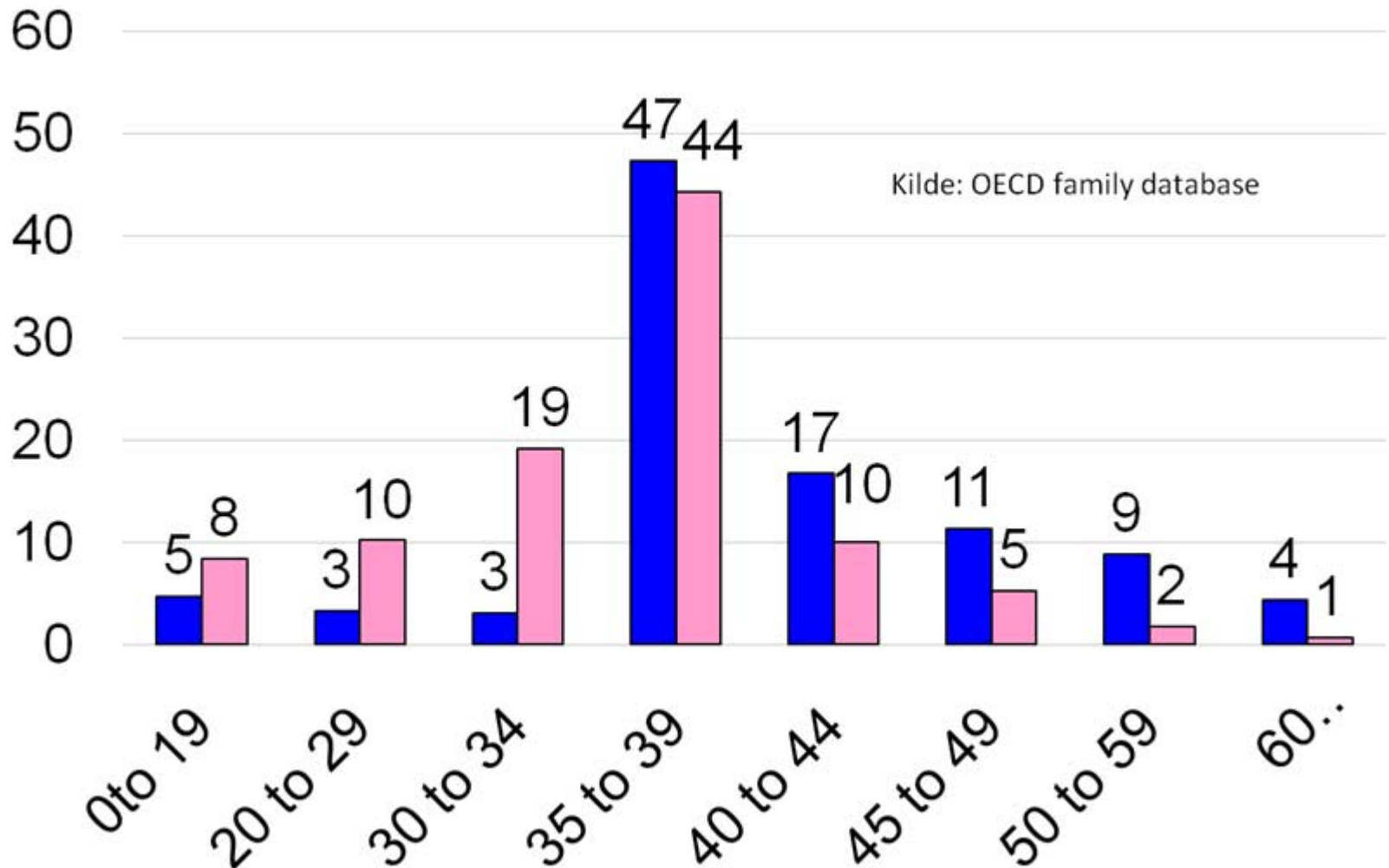
Kilde: European Social survey 2008

Konsekvenser

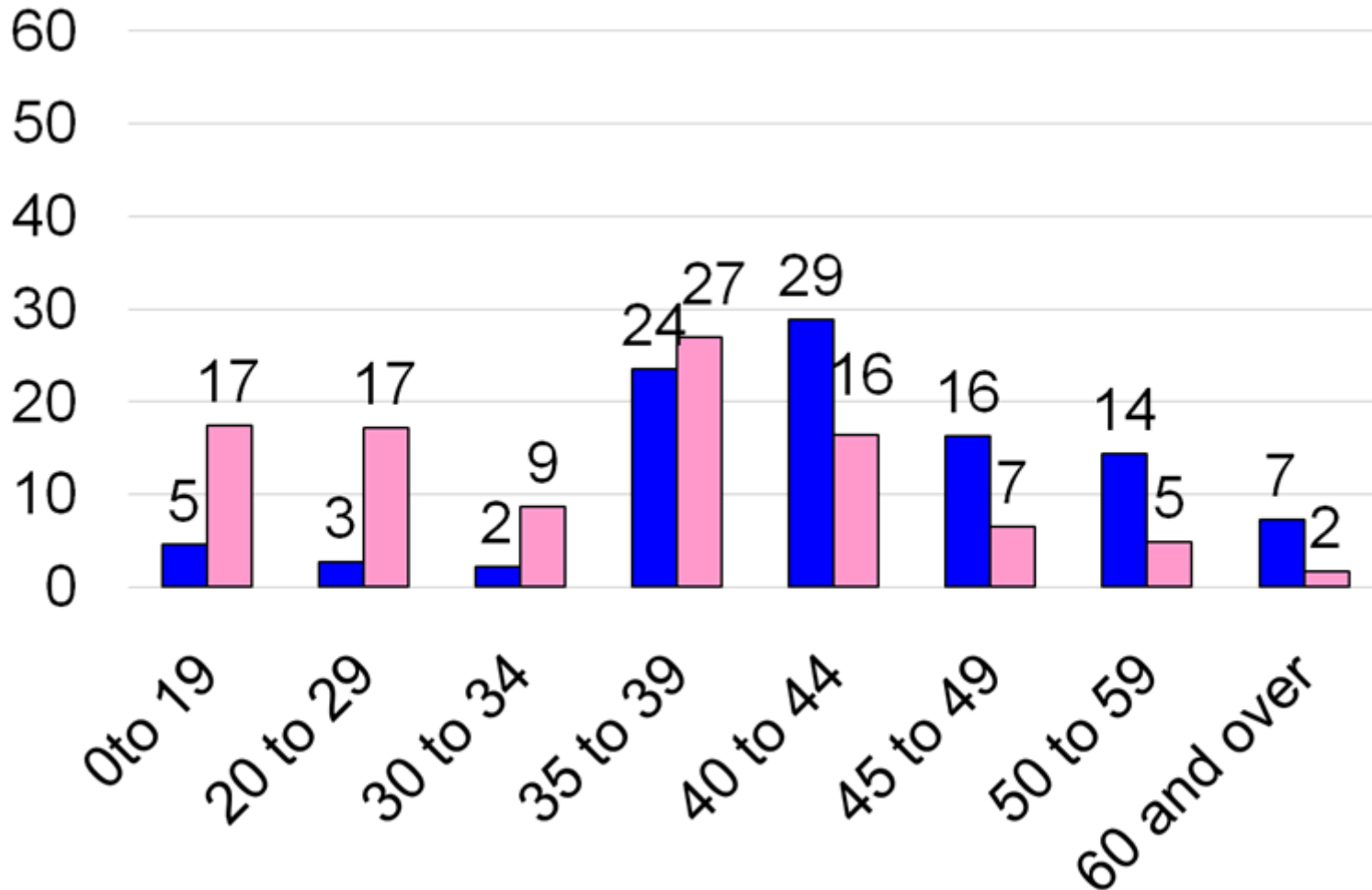
Konsekvenser af besparelser på børneområdet

- Kvinder tvinges til at tage deltidsarbejde - arbejdsudbuddet mindskes
- Øget ubalance mellem familie og arbejde, mere stress
- Familier må i stigende grad gøre brug bedsteforældres hjælp. Påvirker ældres tilbagetrækningsalder

Danmark: Mænd og Kvinders arbejdstid

Storbritannien: Mænd og Kvinders arbejdstid

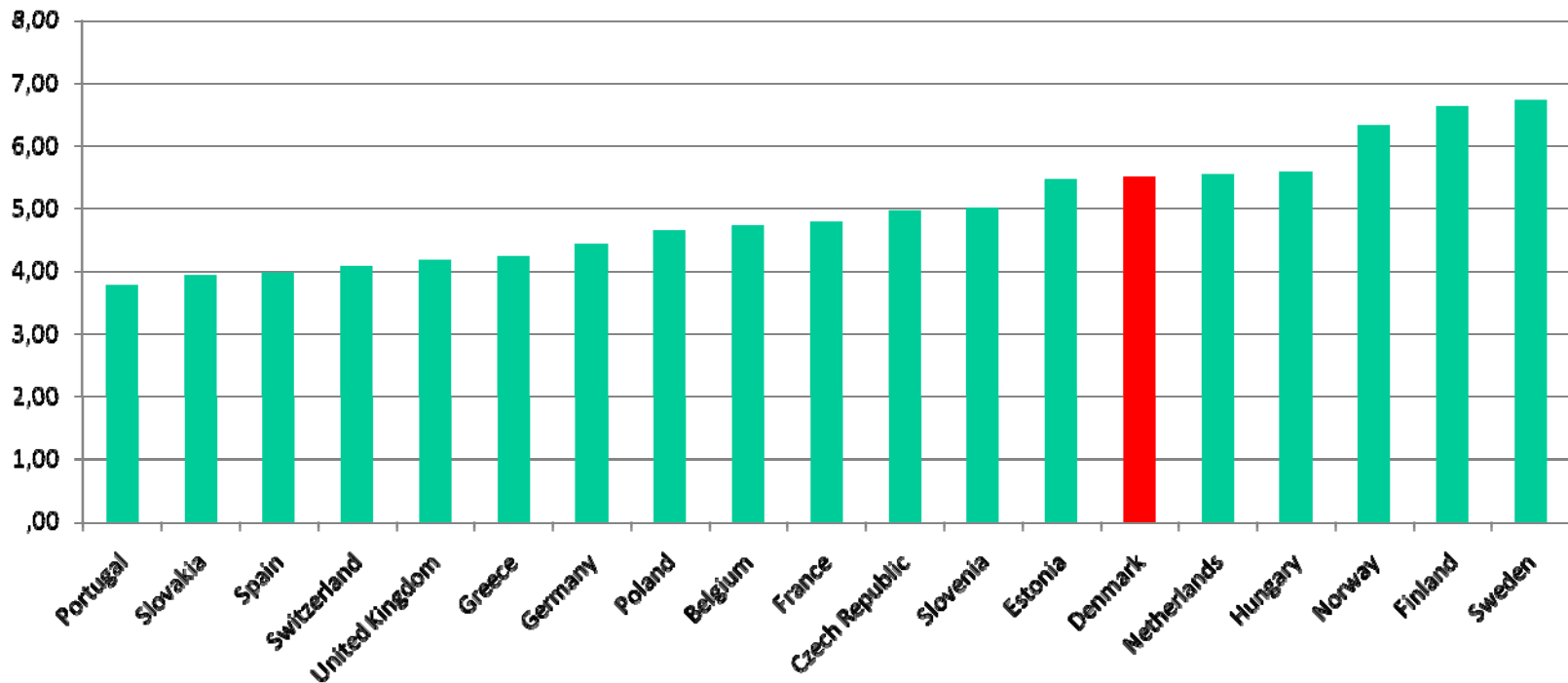

Kilde: OECD family database

- Karrierefamilier må i højere grad gøre brug af private børnepasningstilbud. Aupairordninger, barnepiger mv.
- Dårligere normeringer vil påvirke ressourcesvage børns kognitive udvikling i negativ retning. Modvirker integration af etniske minoriteter
- En "udsultning" af offentlig børnepasning vil betyde ressourcestærke forældre finder private tilbud. Modvirker sammenhængskraft og øger opdelingen i samfundet

Forældres tilfredshed med offentlige børnepasningstilbud

Forældres tilfredshed med de offentlige børnepasningstilbud
Meget tilfreds = 10, meget utilfreds = 0

Kilde: European social survey

Anbefalinger

Social investeringsstrategi:

- Mulighed for at regulere arbejdstiden over et livsforløb
- Mere fleksibel forældreorlov, deltidssorlov, udskudt orlov, flere valgmuligheder
- Udvidelse af åbningstiderne samt afskaffelse af lukkedage på almindelige hverdage
- Bedre normeringer i daginstitutioner specielt hvor der er en høj andel tosprogede
- Afbureaukratisering

1. Hvordan kan den danske børnepasningsmodel udvikles?
2. Hvad er pædagogernes primære opgave (omsorg, stimulering, skabe rammer for social udvikling, servicering af forældrene)?
3. Kan daginstitutionernes rolle i den danske model præciseres og udbygges på en sådan måde, at daginstitutionernes og pædagogernes arbejde opprioriteres?
4. Kan den danske model for børnepasning eksporteres til andre lande?

Medborgerskab under forandring

Thomas P. Boje
Roskilde Universitet

Oplæg BUPL
13. December 2010

Medborgerskab under forandring

Medborgerskabet samt social og politisk deltagelse er afgørende for

- national identitet
- civile, politiske og sociale rettigheders – omfang og karakter
- demokratisk kultur
- social tryghed – grad af social og økonomisk omfordeling

Medborgerskab under forandring

Hvorfor fokus på medborgerskab og deltagelse:

- den demokratiske proces fungerer ikke optimalt
- det traditionelle repræsentative demokrati er ude af stand til at opfange forskelligheden i behov og ønsker i de forskellige sociale grupper
- decentrale og horizontale former for styring gennem netværk mellem institutionelle aktører
- voksende spænding mellem lighed og forskellighed i dagens velfærdssamfund

Medborgerskab under forandring

Medborgerskabets forandring

- fra universel rettigheder til individualiseret aktivering – krav om arbejde, uddannelse og flexibilitet
- villighed og evne til at deltage aktivt i samfundsmæssige forhold og påtage sig ansvar i sociale relationer – en forudsætning for integration
- med den voksende differentiering og individualisering af samfundet bliver et aktivt medborgerskab vigtigt for at kræve og fastholde sociale rettigheder.

Medborgerskab under forandring

Det aktive medborgerskab

To grundlæggende tilgange

I: den frivillige indsats / aktivering som løsning på sociale problemer

II: den aktive deltagelse i beslutningstagen og styring af organisationer – deltagende demokrati

Medborgerskab under forandring

Deltagelse og social kapital

- kan skabe større sammenhængskraft – men også føre til øget social differentiering.
- store nationale forskelle i omfanget af deltagelse og tillid til det politiske system

Skandinavien og Holland – høj grad af tillid, politisk involvering og deltagelse i sociale netværk

Sydeuropa og Central og Østeuropa har både lav tillid, politisk involvering og deltagelse i sociale netværk

Medborgerskab under forandring

Offentlige udgifter til velfærdsformål i % af BNP	Den frivillige ulønnede arbejdsstyrke i % af den totale erhvervsaktive befolkning	
	Høj	Lav
Høj	Danmark, Norge, Sverige og Holland	Østrig, Belgien, Frankrig
Lav	Storbritannien Tyskland	Tjekkiet, Polen, Ungarn, Italien, Portugal, Spanien

Medborgerskab under forandring

Samfund med høj grad af universalisme i sociale ydelser og social service kombineret med høj social lighed -> udbygget sociale netværk, høj grad af institutionel tillid og betydelig frivilligt engagement

Samfund med behovsbestemte sociale ydelser, stor social differentiering og økonomisk ulighed -> snævre sociale netværk og ringe frivilligt engagement

Medborgerskab under forandring

Betydningen af de civile organisationer i demokratiske samfund

1. kan forøge den politisk engagement -> tillid til politiske institutioner
2. kan supplere de politiske partier i afdækning af sociale gruppers ønsker -> opfange kulturelle og etniske differentieringer
3. Kan deltage aktivt i udformning og gennemførelse af politikker -> varetage servicefunktioner for bestemte befolkningsgrupper
4. Bidrage til at løse problemerne med det demokratiske underskud i Europa -> lokalt, nationalt og regionalt

Spørgsmål til diskussion

- Hvordan kan et inkluderende medborgerskab og aktiv deltagelse opnås for alle samfundets sociale grupper – med tanke på det stadig mere differentierede og individualistiske samfund?
- Det aktive medborgerskab bliver i stigende grad en forudsætning for social inklusion – hvordan sikre indflydelse og deltagelse i stedet for aktivering?
- Øget risici for social polarisering, fattigdom og dequalificering blandt etniske danskere såvel som ikke-danskere – kan inklusion sikres gennem en kombination af aktivering og social tryghed?

Spørgsmål til diskussion

- Velfærdsreduktioner - besparelser, mindre personale etc.- søges kompensere gennem involvering af frivilligt arbejde – ér det en realistisk strategi?
- Øget medindflydelse fra forældre og andre brugere af institutionerne både hvad angår kommunale beslutningsproces og når det angår den daglige drift – hvordan skal det organiseres?

PROJECT TEAM

Institute for Advanced Studies (AT)
Project Coordinator

University of Aberdeen (UK)

Roskilde University (DK)

Vienna University of Economics and
Business (AT)

TARKI Social Research Institute (HU)

University of Warsaw (PL)

University of Florence (IT)

CIES-ISCIE (PT)

University of Brighton (UK)